Ulkoministeriö
Utrikesministeriet
KPA-20 Lainsäädäntösihteeri Heidi Nihtilä

VN/16936/2022
VN/16936/2022-UM-1

6.6.2022

Ulkoministeriön asiantuntijalausunto yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomukseen eduskunnalle 2022 (K 7/2022 vp)

Ulkoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on kertomuksessaan eduskunnalle nostanut esiin perheenyhdistämishakemuksien jättämiseen liittyviä ongelmia. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on nostanut esille etenkin koronapandemian alkuaikana keskeytyneen oleskelulupahakemusten vastaanoton, jonka johdosta perhesideoleskelulupahakemuksen tehneiden tunnistautuminen edustustoissa keskeytyi ja tosiasiallinen mahdollisuus viettää perhe-elämää yhdessä Suomessa asuvien perheenjäsenten kanssa estyi. Ulkoministeriö toteaa tältä osin, että edustustot noudattavat asemamaidensa lainsäädäntöä ja viranomaismääräyksiä. Useissa maissa, joissa perhesidehakemuksia jätetään paljon, oli etenkin vuonna 2020 hyvin tiukat koronarajoitukset, jotka estivät asioinnin edustustossa. Lisäksi monet maat sulkivat rajansa kokonaan tai lopettivat viisumeiden myöntämisen ulkomaan kansalaisille, jolloin edustuston toimialueen muista maista tulevien oleskelulupahakijoiden asiointi edustustoissa estyi tästä syystä. Wienin konsulisuhteita koskevan yleissopimuksen 55 artiklan sekä Wienin diplomaattisuhteita koskevan yleissopimuksen 41 artiklan mukaan edustustoissa palvelevien henkilöiden tulee noudattaa asemamaan lakeja ja määräyksiä. Lisäksi ulkoministeriö on velvollinen huolehtimaan omien työntekijöidensä turvallisuudesta ja terveydestä työturvallisuuslain (738/2002) 8 § mukaisesti, joten esimerkiksi rajoitukset asiakaspalvelussa ovat tältä osin olleet perusteltuja.

Samaan aikaan, kun Suomen maailmalla olevat edustustot toimivat koronapandemia tilanteesta johtuvista syistä hyvin rajoitetusti, oli Maahanmuuttoviraston Enter Finland-järjestelmä auki koko ajan, mikä mahdollisti sen, että järjestelmään ladattiin koko ajan päivittäin eri puolilta maailmaa useita satoja oleskelulupahakemuksia. Näitä hakemuksia ei ole voitu käsitellä samassa tahdissa kuin niitä on tullut vireille johtuen paikallisista koronarajoituksista ja pandemiatilanteesta eri puolilla maailmaa. Esimerkiksi New Delhin edustuston toimialueen maista (Intia, Bangladesh, Sri Lanka, Afganistan ja Bhutan) Enter Finland järjestelmään kertyi yli 2000 oleskelulupahakemuksen jono.

Asiakaspalvelua on pyritty avaamaan eri maissa heti sen jälkeen, kun paikallinen pandemiatilanne ja viranomaismääräykset ovat sen sallineet. Lisäksi ruuhkaa on pyritty purkamaan vuoden 2021 ja 2022 aikana lähettämällä kiertäviä konsuleita Helsingistä niihin maihin, joissa oleskelulupahakemusten vastaanotto on pandemian vuoksi erityisen

ruuhkautunut. Lisäksi kiertäviä konsuleita on lähetetty maihin, joista on ollut erityisen vaikea päästä asioimaan siihen edustustoon, johon kyseisen maan maahantulopalvelut on keskitetty. Esimerkiksi Pakistaniin on lähetetty kesäkuussa 2022 suuri kiertävien konsuleiden delegaatio yhteistyössä maahanmuuttoviraston kanssa purkamaan oleskelulupahakemusten ruuhkaa, jotta hakijoiden ei tarvitse matkustaa Arabiemiirikuntiin jättämään oleskelulupahakemusta. Tällaisia delegaatioita pyritään hyödyntämään jatkossakin.

Lisäksi yhdenvertaisuusvaltuutettu on kertomuksessaan ottanut kantaa siihen, että ulkomailta haetun oleskeluluvan saamisen esteenä on monia juridisia, hallinnollisia ja käytännön ongelmia, kuten lyhyet hakemusten määräajat, tiukat todistus- ja asiakirjavaatimukset, tulorajat sekä esteet, jotka liittyvät lähtömaan ja toimivaltaisten edustustojen sijaintiin. Tältä osin ulkoministeriö toteaa, että edustustot noudattavat maahanmuuttoviraston ohjeistusta esimerkiksi liiteasiakirjojen ja määräaikojen suhteen. Ulkoministeriö on pyrkinyt helpottamaan oleskelulupahakijoiden asiointia edustustoissa siirtämällä edustustojen toimivaltaa edustustolta toiselle. Esimerkiksi afganistanilaisten oleskelulupahakijoiden asiointi on mahdollistettu New Delhin lisäksi nyt myös Teheranissa. Myös esimerkiksi Ukrainan sodan seurauksena georgialaisten oleskelulupahakijoiden asiointi siirrettiin Kiovasta Ankaraan. Suomi on avannut vuonna 2021 kaksi uutta suurlähetystö, Senegalin Dakariin ja Qatarin Dohaan. Lisäksi vuonna 2022 tullaan avaamaan suurlähetystö Islamabadiin, Pakistaniin sekä pääkonsulaatti Mumbaihin, Intiaan. Konsuli- ja maahantulopalveluiden antaminen aloitetaan uusissa edustustoissa sen jälkeen, kun edustustot ovat saaneet pysyvät toimitilat. Tavoitteena on laajentaa kyseisten edustustojen palveluita, jotka helpottaisivat asiointia etenkin länsi-Afrikassa, Lähi-idässä ja etelä-Aasiassa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on kiinnittänyt myös huomiota ulkomaalaislain (301/2004) 60 §:n mukaiseen laillisen oleskelun vaatimukseen, jonka mukaan oleskeluluvan hakijan tulee oleskella laillisesti siinä valtiossa, jossa hän hakee oleskelulupaa ja todennut, että ulkoministeriö soveltaa ”laillisen oleskelun vaatimusta” ehdottomasti, jolloin se voi estää pakolaisen perheenjäsenten turvaan ja perheenjäsenensä luokse pääsemisen. Valtuutettu on katsonut, että muun muassa perustuslaki, lapsen oikeuksien sopimus ja perheenyhdistämisdirektiivi edellyttävät ratkaisuja, joilla mahdollistetaan pakolaistaustaisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asiointi siinä lähetystössä, jossa se on heille tosiasiallisesti mahdollista. Ulkoministeriö toteaa tältä osin, että oleskelulupahakemusten vireillepano kuuluu edustustojen toimivaltaan ja edustustot noudattavat ulkomaalaislakia oleskelulupahakemuksia vastaanottaessaan. Ulkoministeriö ohjaa edustustoja ja ulkoministeriö on vakiintuneesti noudattanut ulkomaalaislain 60 §:n tulkinnassa sanamuodon mukaista tulkintaa. Mikäli laillisen oleskelun vaatimuksesta halutaan luopua ja mahdollistaa pakolaistaustaisten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden asiointi siinä lähetystössä, jossa se on heille tosiasiallisesti mahdollista, tulee ulkoministeriön mukaan muutokset tehdä ulkomaalaislakiin.

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan hallintovaliokunta

VN/16936/2022-UM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Nihtilä Heidi 91257449N

2022-06-06